

**In Hoc Libello Pontificii Ora||toris continetur legatio, in
co[n]uentu Noremburgensi,|| Anno. M. D. xxij. inchoato,
sequenti vero finito ex-||posita, vna cum instructione ab
eodem legato|| ...**

**Hadrian <VI., Papst>
Noremburgæ, 1523**

VD16 K 320

Adrianvs Papa. VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65406](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65406)

ADRIANVS PAPA. VI.

Enerabiles fratres & dilecti filij salutem & Apostolicam benedictionem. Postq̄ ad Apostolatus officium, diuina disponente prouidentia, assumpti sumus, testis nobis est ille, qui nos ut immeritos, ita nil tale expectantes, promouit, nil nos aliud die noctuq̄ cogitasse, q̄ ut in curando grege nobis credito, tam in vniuersum, q̄ singulatim boni pastoris partes, modis omnibus implemus; atq̄ adeo nullam existimasse e nostris ouibus tam morbosam, quam non pro viribus curare; nullam tam vagam, & a cæteris errantem, quam non perquirere, & ad dominicam caulam reducere summopere cuperemus. Et sane ab ineunte statim Pontificatu nostro, (quod tum potissimum expedire videbamus) Christianorum Principum animos, heu nimis iam inter se dissidentes, ad pacem & concordiam ineundam, deponendaq̄ arma, (aut si bellandum esset, ea in fidei hostes conuertenda) tam per diuersos nuncios nostros, q̄ per quotidianas fere literas hortari, animare, precari, hætenus nunq̄ destitimus. Et ne verbo tantum, sed & re ipsa huius nostri desiderij ederemus exēpla, Deus scit, quanto rei nostræ familiaris, his presertim temporibus incommodo, pecunias, & alia subsidia ad Rhodienses milites strenuos fidei ppugnatores, ab immanissimo Turcarū tyranno atrociter obsessos, ac in alia etiā loca in eiusdē hostis faucibus periclitantia misimus. Mox vero ab externis ad intestina animum aduertentes, non sine graui animi molestia percepimus, Martinum Lutherum (quem sua culpa iam filium nostrum vocare non posse dolemus) hominem veterum, & iam damnatarum hæresum suscitatore, post sedis Apostolicæ paterna primum monita, deinde etiam sententiam, nō absq̄ consilio optimorum & doctissimorum virorum, & diuersarum vniuersitatum legitime cōtra eum latam. Post charissis

mi in Christo filij Caroli nostri Romanorū & Hispaniorum
Regis catholici in Imperatorem electi, & vestrum Imper
iale edictum, super eiusdem sententię executione, in proxis
mis comicijs V Vormacię habitis, mature decretum, & per
totam fere Germaniam promulgatum, non modo per quos
deceret, non punitum, aut per se cohibitum, a prauissimis in
ceptis non desistere, sed omnis Christianę charitatis & pieta
tatis Euāgelicę non oblitū modo, sed & impie contemnentē,
nouos quotidie libros, errorum, heresum, contumeliarum,
ac seditioinum plenos, siue de suo, siue ab alijs adiutū, diuul
gare, ac veluti pestē quandam Germaniā, & vicinas regio
nes longe lateq; peruadentē, venenatę linguę spiculis bonas
& aīas & mores inficere & corrūpere conari, & quod peius
est, horū suorū facinorū nō plebeios modo, sed & nobiles ple
rosq; habere fautores: adeo, vt (quę fortasse istorum tumult
uum primaria fuit causa) in sacerdotū bona iri, & obediens
tiam tā ecclesiasticis q̄ secularibus debitā, vilipendi ceptum
sit, & tandem inter nōnullos vestrum ad ciuilia bella deuen
tū, Quod q̄ male cadat Christianę reipublicę hoc præsertim
tempore, mēte & cogitatione facile prospicere potestis, Etsi
enim prædixit Apostolus, oportere hereses esse, vt & q̄ pro
bati sunt, manifesti fiant, nullum tamen videas tempus huic
rei magis importunum, q̄ hoc; aut quod citius ab hæresibus,
si quæ ortæ sint, necessario veniat repurgandū, Quum enim
humani generis perpetuus hostis diabolus, sub leouis rugis
entis specie, per Turcarum vires in Christianas oues conti
nue debachetur, nō videmus, quo modo contra tantos impe
tus absistere possimus, q̄ diu eūdem diabolū sub draconis
subdoli forma, istas hæreses domi nostrę disseminantem, in
terq; fortissimos Germanos nostros discordias & seditioines
suscitantem, fouebimus. Atq; vt etiā debellare externos hos
tes maxime possimus, irritus tamen fuerit labor, impensaq;
& animarum salutī minime utilis, foris hostes vincere, & do

mi hæresibus, scismatibusq; laborare. Meminim⁹, quum etiã
in minoribus constituti, in Hispania essemus, multa ad nos
& varia de Luthero, & eius peruersis dogmatibus frequen-
ter perferri. Quæ cum per se durissima auditu, eo nobis dus-
riora videbantur, q̄ ex ea regione venirent, vnde nobis se-
cundum carnem origo est. Sed solabatur nos tum rei ipsius
adeo manifesta vel iniquitas, vel stoliditas, vt a nemine diu
toleranda crederetur. Tum illa subinde nobiscum facta res
putatio, qua dubio procul cõfidebamus istas venenatas plã-
tas aliunde in Germaniam translatas, non peruenturas ad
frugem in ea terra, quæ acerrimos hæresum, & omnis infide-
litas hostes semper protulisset. Nunc vero postq̄ hæc mala
arbor siue diuino iudicio sic populi sui peccata puniẽte, siue
socordia eorum, qui vt debebant & poterant, principio non
obstiterunt. Quos videtis & auditis longe lateq; ramos ex-
pandere cepit. Cõsiderandum vobis est, Germani principes
& populi, ac prouidendum, ne vos qui ab initio huius mali
culpa aliunde orta, facile excusari poteratis, per istã nimiam
tolerantiam, & pristinæ virtutis, natureq; obliti, & tanto faci-
nori, dum illi nõ resistitis, consentire videamini. Omittimus
quod enormissimum est, tantam, tamq; religiosam nationem
per vnũ fraterculum (qui a catholica fide & religione chris-
tiana, quam ab ineunte ætate, non solum profiteri & sequi
visus est, sed etiam multis annis prædicasse ac docuisse dicit,
nouissime infoeliciter apostatauit, ac deo mentitus est) seduci
ab ea via, qua a redemptore nostro, & eius sanctissimis apos-
tolis demonstrata, tot martyres, tot præclari doctrina & san-
ctitate viri, & maiores deniq; vestri, omnes hæctenus incesse-
runt, quasi solus Lutherus sapiat & sciat: solus nũc primum
(vt de se hæreticus Montanus gloriabatur) spiritum san-
ctum acceperit, & ecclesia ipsa, cum qua se futurum ad cons-
ummationem sæculi benignissimus humani generis redem-
ptor pollicitus est, in tenebris ignorantia & perditionis am-

bagibus semper errauerit, donec nouo Lutheri lumine illustrarent. Quæ omnia quanquam apud eos qui sapiunt, perridicula iudicantur, simplicibus tamen animis plurimum sunt perniciofa, & eis qui nouarum rerum cupiditate omnem ordinem immutatum uellent, plurimas ad ea perpetranda, que nunc experimini, causas & fomenta subministrant. An non consideratis Germani Principes & populi, præludium esse quoddam, hoc eorum malorum, quæ Lutherus & eius sectatores moluntur? An non aperte uidetis, istud præsumptum principio a Lutheranis ueritatis Euangelicæ patrocinium detestatum, nunc esse merum rerum uestrarum latrocinium? An putatis, alio tendere istos iniquitatis filios, quam ut libertatis nomine, omni obedientia sublata, quod cuique libuerit, faciendi licentiam inducant? An uilius pensi iussa & leges uestras habituras creditis, qui sacros canones, & patrum decreta, necnon sacrosancta concilia, quorum auctoritati Imperatorum leges semper, & libenter cesserunt, & promptæ famulatae sunt, non solum uilipendunt, sed etiam diabolica rabie lacerare & comburere non uerentur? Denique qui sacerdotibus, qui Episcopis, qui Pontifici summo debitam obedientiam detrectantur? An speratis contenturos, sacrilegas manus a laicorum bonis, & non omnia potius sibi, quæ poterunt, uindicaturos, qui res deo dicatas, quotidie uobis presentibus & uidentibus, ferunt, aguntque? An denique uestris ceruicibus parasuros, qui non tangendos christos domini contemnerare, cedere, trucidare ausi sunt? In uos, in uestras res, domos, uxores, liberos, ditiones, dominatus, templa, quæ colitis, hæc miseranda calamitas tendit, nisi mature obuiam eatis. Proinde fraternitates, nobilitates & deuotiones uestras, omnium & singulorum in domino hortamur, & per Christianam charitatem & religionem, quam tam saepe maiores uestri suo sanguine & tutati sunt, & auxerunt, obsecramus, atque in uirtute sanctæ obedientiæ, quam deo & beato Petro, eiusque uicariis

rio omnes Christiani debent, a vobis requirimus, vt depofitis, si quæ sunt inter vos simultatibus ad hoc commune incendium extinguendum, nunc saltem toto animo incumbatis, & Martinum Lutherum, ceterosq; istorum tumultuum & errorum autores, ad rectam sentiendi & viuendi viam (quod nobis gratissimum & iucundissimum esset) omnibus sanctis modis reducere enitamini. Quod si (qd' auertat deus) veluti aspides, obturatis auribus, audire recusauerint, ne qd' reliquum, & nunc sanum constat, cum magna & euidenti nationis vestræ macula, & totius reipub. Christianæ manifesto periculo inficiatur, ni eos iuxta sacras constitutiones, iuxta leges a vestratibus imperatoribus latas, atq; adeo recens vestrū super hac re imperiale edictū, seueritatis virga animaduertatis. Nouit ille, cui sola archana humanorum pectorum aperta sunt, q̄ nos, & p̄ natura nostra, institutoq; & p̄ pastoralis, quod gerimus, officio, ad ignoscendum potius, q̄ ad vlciscendum simus propensi. Sed vbi tetrum istud cancer ita hucerosum esset, vt blandis, leuibusq; medicamentis curari non posset, aspera erunt & ignita cauteria adhibenda, & abalienata membra ab integro corpore penitus resecanda. Sic deus omnipotens scismaticos fratres, Dathan & Abiron in terræ baratrum viuos demersit: & nolentem obedire sacerdotis imperio, capitali supplicio puniri iussit. Sic apostolorum princeps Petrus Ananiam & Saphiram sibi in deum mentientes, subito morituros denunciavit. Sic veteres & p̄ imperatores Iouinianum, & Priscilianum hæreticos gladio sæculi sustulerunt. Sic diuus Hieronymus Vigilantium item hereticum optat in interitum carnis tradi, vt spiritus saluus fiat. Sic deniq; maiores vestri de Ioanne Hussita, & Hieronymo Prageni, qui nunc in Luthero reuixisse videntur, a quo & in summa habentur veneratione, in Constantiensi concilio debitas sumpsere pœnas. Quorum sancta & præclara gesta si etiam hac in parte (vbi aliter fieri nequeat) fueritis imitas

x 1107a

ti, non dubitamus, quin diuina clementia ad eundem mox
suppetias ecclesie dei, quae ab infidelibus vexata, in natione
vestram virtute bellica & hominum numero facile praestan-
tem, os oculosque iam dudum intendit, sensus & corda vestra
inspiret. Vnde omnipotentis dei & beati Petri benedictione
per nos accepta, & de triumphato dracone ac leone diabolo,
id est sublati domo haesibus, & deuictis foris fidei hosti-
bus, gloriosam victoriam, & in futuro saeculo aeternae salu-
tis premia reportetis. Vos vero pro compertissimo habeas-
tis, quicquid nobis opum & auctoritatis altissimus concede-
re dignatus est, id omne & vitam ipsam pro tam sanctis ope-
ribus, & pro salute commissarum nobis ouium libentissime
exposituros. Cetera quae tam in hoc Lutherano, quam alijs nego-
cijs vobiscum particularibus comunicata cupimus, dilecto
filio Francisco Cheregato, electo Aprutini, quae nuper men-
se Septembri ad negocia fidei & religionis, nostro nomine
vobiscum tractanda, nostrum & huius sanctae sedis nunciu-
m, ad insignem istum conuentum ire iussimus, vobis latius expli-
canda comisimus. Cuius verbis hortamur vos, eadem quam
nostris haberetis, fidem adhibere. Datu Romae apud sanctum
Petrum, sub annulo piscatoris, die, xxv. Nouembris, M. D.
xxij. Pontificatus nostri anno primo.

T Hezius.

VENERABILIBVS fratribus, dilectis filijs, nobilibus
viris, sacri Romani Imperij principibus, electoribus, & alijs
principibus, tam ecclesiasticis quam saecularibus, ac etiam comu-
nitatu omnium, inclitae Germanicae nationis, oratoribus, in
dieta Nurmbergen, congregatis.

Instru-